

KONGREGASJONEN FOR TROSLÆREN

VADMECUM

**TIL ENKELTE PUNKTER I PROSEDYEREN
VED BEHANDLINGEN AV TILFELLER MED SEKSUELT MISBRUK
AV MINDREÅRIGE BEGÅTT AV KLERIKERE**

Versjon 1.0

16.07.2020

KONGREGASJONEN FOR TROSLÆREN

VADEMECUM

TIL ENKELTE PUNKTER I PROSEDYEREN VED BEHANDLINGEN AV TILFELLER MED SEKSUELT MISBRUK AV MINDREÅRIGE BEGÅTT AV KLERIKERE*

Versjon 1.0

16.07.2020

NOTA BENE:

a. Foruten ved forbrytelsene nevnt i art. 6 i *Normae*^a, promulgert i motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*, må det som følger – med eventuelle tilpasninger – iakttas ved alle tilfeller som involverer forbrytelser forbeholdt Kongregasjonen for troselæren.

b. I det følgende vil disse forkortelser bli anvendt: CIC: *Codex Iuris Canonici*;^b CCEO: *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*;^c SST: motu proprio *Scramentorum sanctitatis tutela* – bestemmelser forbedret 2010; VELM: motu

* Italiensk originaltekst (*Vademecum su alcuni punti di procedura nel trattamento dei casi di abuso sessuale di minori commessi da chierici*):

http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_2020_0716_vademecum-casi-abuso_it.html

– Norsk oversettelse (sluttnotene mm. oversatt fra latinsk originaltekst), med noen tilføyde anmerkninger i fotnoter: Msgr. dr.iur.can. Torbjørn Olsen.

^a *Normae*, dvs. «Bestemmelser», eg. *Normae de gravioribus delictis*, dvs. «Bestemmelser om alvorligere forbrytelser [forbeholdt Kongregasjonen for troselæren]», pave Johannes Paul IIs nye spesiallovgivning fra 2010 om noen svært alvorlige forbrytelser i Kirken, forbedret av pave Benedikt XVI i 2010; da ble også selve teksten formelt offentliggjort ved promulgering. Tidligere hadde regelverket ikke bare vært hemmelig (oppbevaring i bispedømmet hemmelige arkiv), men i praksis også helt ukjent og ikke-fungerende. (*Oversettets anmerkning*)

^b *Codex Iuris Canonici*: Den kanoniske lovbok, «kirkeretten» fra 1983 for Den latinske kirke, dvs. for den katolske vestkirke. (*Oversettets anmerkning*)

^c *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*: Lovbok for de orientalske kirker, «kirkeretten» fra 1990 for de unierte katolske kirker. (*Oversettets anmerkning*)

proprio *Vos estis lux mundi* – 2019; CDF: *Congregatio pro Doctrina*.^a

* * *

0. Innledning

For å svare på de tallrike spørsmål om de skritt som må tas i straffesakene under kongregasjonens egen kompetanse har Kongregasjonen for tros læren utarbeidet dette *Vademecum*^b, i første rekke beregnet på ordinariusene^c og de rettsmedarbeidere som befinner seg i en situasjon der det er en nødvendig plikt å oversette til konkrete foretagender det kanoniske regelverk vedrørende tilfeller med seksuelt misbruk av mindreårige begått av klerikere.

Det dreier seg om et slags «manual» som har som mål å lede hånd i hånd og føre skritt for skritt enhver som befinner seg i en situasjon der han må prosedere for å nå frem til klarhet om sannheten på området for forbrytelsene nevnt ovenfor, fra *notitia criminis*^d til definitiv konkludering^e.

Det er ikke en normativ tekst; materielt sett forandrer den ikke lovgivningen, men den har som mål å skape større klarhet om fremgangsmåten. Iakttagelse av den anbefaler seg dog – i bevissthet om at en homogen praksis bidrar til å gjøre justisforvaltningen klarere.

De prinsipale referanser er de to någjeldende lovbøker (CIC og CCEO); *Bestemmelsene om forbrytelser forbeholdt Kongregasjonen for tros læren*, i den forbedrede versjon fra 2010, forbedret ved motu proprio *Sacramentorum Sanctitatis Tutela*, under hensyntagen til forandringene approbert ved *Rescripta ex Audientia*^f 3. og 6. desember 2019; motu proprio *Vos estis lux mundi*; og – ikke minst – praksis ved Kongregasjonen for tros læren som i de senere år stadig har blitt mer presis og

^a *Congregatio pro Doctrina*: Kongregasjonen for tros læren, Troskongregasjonen. (Oversetters anmerkning)

^b *Vademecum*, nærmest «lommehåndbok». (Oversetters anmerkning)

^c «Ordinarius», fellesbetegnelse for biskop, generalvikar, biskoppelige vikarer og bl.a. «provinsialer» i visse ordener. (Oversetters anmerkning)

^d *Notitia criminis*, eg. «opplysning etter noe kriminelt», begrep i mange lands strafferett om visse opplysninger som kommer inn til myndighetene, f.eks. til politiet, noe som i norsk strafferett nærmest vil svare til opplysninger som gir grunnlag for «mistanke», men ikke nødvendigvis for «siktelse» og «tiltale». (Kirkeretten har et annen system for nivåovergang, jf. nr. 16, 33 og 44.) (Oversetters anmerkning)

^e «Definitiv konkludering», fellesbetegnelse for dom og administrativt straffedekret. (Oversetters anmerkning)

^f *Rescriptum ex Audientia*: «Reskript fra audiens» (hos paven). (Oversetters anmerkning)

konsolidert.

Det handler om et fleksibelt redskap, og man ser for seg at det periodisk kan bli oppdatert, hver gang når man vil måtte modifisere regelverket som det refereres til, eller kongregasjonens praksis gjør det nødvendig med presiseringer eller forbedringer.

Man har i dette *Vademecum* ikke villet dvele ved henvisninger til fremdriften av den rettslige straffeprosess i første instans, i overbevisning om at prosedyren som er belyst i de någjeldende lovbøker, er tilstrekkelig klar og detaljert.

Ønsket er at dette redskap kan hjelpe bispedømmene, instituttene for gudviet liv^a og selskapene for apostolisk liv, bispekonferansene og forskjellige kirkelige jurisdiksjonsområder til bedre å forstå og implementere justiskravene vedrørende en *delictum gravius*^b som danner et for hele Kirken dypt og smertefullt sår som ber om å bli helbredet.

I. Hva kjennetegner forbrytelsen?

1. Forbrytelsen som det handler om, omfatter enhver ytre synd mot det sjette av De ti bud, begått av en kleriker^c med en mindreårig (jf kan. 1395 § 2 CIC; art. 6 § 1, 1° SST).

2. Forbrytelsestypen er meget bred og kan omfatte for eksempel seksuelle relasjoner (bevisste eller ubevisste), fysisk kontakt på en seksuell bakgrunn, blotting, masturbasjon, fremstilling av pornografi, forledelse til prostitusjon, prat og/eller forslag med seksuell karakter, også gjennom kommunikasjonsmedier.

3. Begrepet «mindreårig» når det handler om de tilfeller det her er spørsmål om, har variert gjennom tidene: frem til 30. april 2001 siktet man til en person aldersmessig under 16 år (selv om i noen partiklarlovgivninger – for eksempel i USA [fra 1994] og i Irland [fra 1996] – alderen alt var hevet til 18 år). Fra 30. april 2001, da motu proprio *Sacramentorum Sanctitatis Tutela* ble promulgert, ble alderen universelt hevet til 18 år, og denne alder er fortsatt gjeldende. Det er nødvendig å ta disse forskjeller i betraktning når man skal avgjøre om den «mindreårige» faktisk var en slik, ut fra legaldefinisjonen som var gjeldende på gjerningstidspunktet.

^a «Institutt for gudviet liv», fellesbetegnelse for ordenssamfunn og sekularinstitutt. (Oversettters anmerkning)

^b *Delictum gravius*: «Alvorligere forbrytelse». (Oversettters anmerkning)

^c «Kleriker», fellesbetegnelse for biskop, prest og diakon. (Oversettters anmerkning)

4. Det forhold at man taler om «mindreårig», viser ikke til den distinksjon som man finner i den psykologiske vitenskap, mellom handlinger ut fra «pedofili» og handlinger ut fra «efebofili», nemlig med ungdommer som alt er ute av puberteten. Deres seksuelle modenhet influerer ikke på den kanoniske definisjon av forbrytelsen.

5. Revisjonen av motu proprio SST, promulgert 21. mai 2010, har sanksjonert at med en mindreårig blir de personer som mht. sjelelig tilstand besitter fornuftens bruk ufullkomment (jf art. 6 § 1, 1° SST), likestilt. Vedrørende bruken av uttrykket «sårbar voksen», som ellers blir beskrevet som «enhver person i en svekket tilstand som følge av fysiske eller psykisk hemning, eller som følge av faktisk tap av personlig frihet – også forbigående – som setter begrensning på muligheten til å forstå, til å ville eller i det minste til å motsette seg å bli rammet» (jf art. 1 § 2, b VELM), må man huske på at en slik definisjon favner gjerninger langt videre enn det som omfattes av CDFs kompetanse – som ut over mindreårige under 18 år begrenser seg til den som «mht. sjelelig tilstand besitter fornuftens bruk ufullkomment». Andre gjerninger utenom disse tilfeller blir behandlet av de kompetente dikasterier (jf art. 7 § 1 VELM).

6. SST har for øvrig (jf art. 6 § 1, 2° SST) innført tre nye forbrytelser som må sees på som en særskilt type i forhold til mindreårige, nemlig å erverve, besitte (også tidsbegrenset) eller spre pornografiske bilder av mindreårige under 14 år (fra 1. januar 2020: under 18 år) fra en klerikers side med det mål å oppnå seksuell nytelse på en hvilken som helst måte og med et hvilket som helst middel. Fra 1. juni til 31. desember 2019 var erverv, oppbevaring og spredning av pornografisk materiale som inkluderte mindreårige mellom 14 og 18 års alder, begått av klerikere eller av medlemmer av institutter for gudviet liv eller av selskaper for apostolisk liv, forbrytelser under de andre dikasteriers kompetanse (jf art. 1 og 7 VELM). Fra 1. januar 2020 er kompetansen hos Kongregasjonen for tros læren.

7. Det må understrekes at disse tre forbrytelser kanonisk bare kan straffeforfølges fra ikrafttredelsen av SST, nemlig fra 21. mai 2010. Fremstilling av pornografi med mindreårige faller imidlertid inn under den forbrytelsestype som er angitt i nr. 1-4 i foreliggende *Vademecum* og blir følgelig straffeforfulgt også før nevnte dato.

8. Ut fra ordensretten som gjelder for Den latinske kirke (jf kann. 695ff CIC), kan forbrytelsen omtalt i nr. 1 også føre med seg eksklusjon fra ordensinstituttet. Videre må man merke seg det følgende: a/ slik eksklusjon er ikke en straff, men en administrativ handling fra den øverste leder^a; b/ for å dekretere dette skal den tilhørende prosedyre beskrevet i kann. 695 § 2, 699 og 700 CIC iakttas med største

^a «Den øverste leder», f.eks. «generalen» i et ordenssamfunn. (*Oversettels anmerkning*)

nøyaktighet; c/ bekreftelsen ut fra kan. 700 CIC av eksklusjonsdekretet blir det søkt om til CDF; d/ eksklusjon fra institutt medfører tap av innlemmelsen i instituttet og bortfall av løfter og forpliktelser utgått fra professen (jf kan. 701 CIC) og forbud mot å utøve mottatt ordinasjon så lenge betingelsene i kan. 701 CIC ikke er verifisert. De tilsvarende regler kommer til anvendelse, med hensiktsmessige tilpasninger, også på medlemmer som er definitivt innlemmet i selskapene for apostolisk liv (jf kan. 746 CIC).

II. Hva må gjøres når man mottar informasjon om en mulig forbrytelse (*notitia de delicto*)?

a/ Hva sikter man til med *notitia de delicto*?

9. *Notitia de delicto*^a (jf kan. 1717 § 1 CIC; kan. 1468 § 1 CCEO; art. 16 SST; art. 3 VELM), som noen ganger blir kalt *notitia criminis*, er enhver informasjon om en mulig forbrytelse som kommer inn på en hvilken som helst måte til ordinarius eller hierarken^b. Det er ikke nødvendig at det må handle om en formell anmeldelse.

10. Denne *notitia* kan således komme fra forskjellige kilder: den kan være formelt fremlagt for ordinarius eller hierarken, muntlig eller skriftlig, fra det angivelige offer, fra dets verger, fra andre person som hevder å være informert om gjerningene; den kan nå ordinarius eller hierarken under utøvelsen av deres overvåkningsplikter; den kan være fremlagt for ordinarius eller hierarken fra borgerlige myndigheter ut fra fremgangsmåten som lokal lovgivning legger opp til; den kan være kommet ut gjennom medier for massekommunikasjon (inkludert *sosiale medier*); den kan være kommet til hans kjennskap gjennom ryktespredning, og på enhver annen adekvat måte.

11. Iblant kan en *notitia de delicto* komme fra anonyme kilder, nemlig fra ikke-identifiserte eller fra ikke-identifiserbare personer. Anmelderens anonymitet skal ikke automatisk føre til at en slik *notitia* holdes for falsk; dog er det av lett forståelige grunner hensiktsmessig å vise stor forsiktighet når man tar i betraktning en slik type *notitia*, som det absolutt ikke skal oppmuntres til.

12. På samme måte er det ikke tilrådelig i utgangspunktet å forkaste en *notitia de delicto* som stammer fra kilder hvis troverdighet kan synes i første omgang å være tvilsomme.

^a *Notitia de delicto*: «Opplysning om en forbrytelse». (*Oversettels anmerkning*)

^b «Hierark», embetsmann i de orientalske kirker, svarende til «ordinarius» i Den latinske kirke. (*Oversettels anmerkning*)

13. Ofte formidler en *notitia de delicto* ikke detaljerte omstendigheter (navn, sted, tid ...). Også dersom den er vag og ubestemt, skal den bli vurdert som adekvat, og innenfor det muliges grenser bli ettergått med behørig aktpågivenhet.

14. Det må minnes om at en opplysning om en *delictum gravius* som har fremkommet under skriftemål, er under det sakramentale segls strengeste bånd (jf kan. 983 § 1 CIC; kan. 733 § 1 CCEO; art. 4 § 1, 5° SST). Det vil derfor være viktig at en skriftefar som under feiringen av sakramentet blir informert om en *delictum gravius*, søker å overbevise pønitenten om å gi beskjed om sin informasjon ad andre veier, med det mål å sette vedkommende i stand til å handle som han skal.

15. Utøvelsen av overvåkningspliktene tilliggende ordinarius eller hierarken legger ikke opp til at de skal utøve kontinuerlig kontroll og undersøkelser av arbeidet til klerikere undergitt vedkommende, noe som dog heller ikke tillater ham å anse seg som fritatt fra å holde seg informert om deres væremåte på slike områder, fremfor alt dersom det kommer inn viten om mistanke, anstøtelige hendelser og handlemåter som bringer alvorligere former for uro.

b/ Hvilke foretagender skal man gå inn med når en *notitia de delicto* er mottatt?

16. Art. 16 SST (jf også kann. 1717 CIC og 1468 CCEO) forfører at etter at en *notitia de delicto* er mottatt, må man foreta en forutgående etterforskning – så fremt *notitia de delicto* er «*saltem verisimilis*»^a. Dersom en slik sannsynlighet skulle vise seg ikke å være fundert, kan man la være å følge opp *notitia de delicto*, dog så at man alltid må sørge for å ta vare på dokumentasjonen sammen med et notat der det opplyses om begrunnelsen for avgjørelsen.

17. Også ved fravær av en eksplisitt normativ forpliktelse må kirkelig myndighet inngi anmeldelse til de kompetente borgerlige myndigheter i ethvert tilfelle der man ser det som ufrakommelig for å beskytte den involverte person eller andre mindreårige fra faren ved videre forbryterske handlinger.

18. Tatt i betraktning stoffets ømfintlighet (gitt for eksempel det forhold at syndene mot det sjette av De ti bud sjeldent finner sted i nærvær av vitner) må vurderingen vedrørende fravær av sannsynlighet (som kan føre til unnlatelse av den forutgående

^a *Saltem verisimilis*: «I det minste sannsynlig». – *Sannsynlighet* – som jo vil lede over til «forberedende etterforskning», jf. nr. 40 – ser ikke ut til å fordre sannsynlighetsovervekt (mer sannsynlig enn ikke-sannsynlig) for at forbrytelsen er begått, men det ser ut til å holde med *kombinasjonen* av opplysninger som fører til mistanke, og av at det er en realistisk mulighet for at den aktuelle forbrytelse har funnet sted, jf. nr. 18. Derimot holder det ikke med muligheten av at en person teoretisk sett kan ha begått en viss forbrytelse (det kan alle ha gjort!) eller med konkrete beskyldninger som er helt urealistiske. (*Oversettters anmerkning*)

etterforskning) bare bli trukket i tilfelle av åpenbar umulighet når det gjelder å prosedere ut fra det som er bestemt i den kanoniske rett: for eksempel dersom det resulterer i at på tidspunktet for forbrytelsen som vedkommende er anklaget for, personen ennå ikke var kleriker; dersom det resulterer i bevis på at det angivelige offer ikke var mindreårig (til dette punkt, jf nr. 3); dersom det er et notorisk faktum at den innrapporterte person ikke kunne ha vært til stede på forbrytelsesstedet i det øyeblikk der disse hendelser skal ha funnet sted.

19. Også i disse tilfeller er det imidlertid tilrådelig at ordinarius eller hierarken innberetter til CDF om *notitia de delicto* og om avgjørelsen om å hoppe over den forutgående etterforskning på grunn av det åpenbare fravær av sannsynlighet

20. I slikt tilfelle må man huske på at ved manglende forbrytelse med mindreårig, men dog ved forekomst av upassende eller ukloke hendelser og dersom situasjonen gjør det nødvendig for å beskytte det allmenne vel og for å forhindre anstøt, ligger det inn under ordinarius' eller hierarkens myndighet å iverksette andre tiltak av administrativ karakter overfor den innrapporterte person (for eksempel tjenstlige begrensinger), eller overfor vedkommende å gjøre bruk av straffeskånselsmidlene^a omtalt i kan. 1339 CIC, med det mål å forhindre forbrytelsene (jf kan. 1312 § 3 CIC), og da spesielt en offisiell irettesettelse^b som omtalt i kan. 1427 CCEO. Dersom det så finner sted forbrytelser som ikke er *graviora*, skal ordinarius eller hierarken intervenere ad juridisk vei tilpasset omstendighetene.

21. Ut fra kan. 1717 CIC og kan. 1468 CCEO tilligger det ordinarius eller hierarken som har mottatt en *notitia de delicto*, eller en skikket person som han eventuelt vil måtte spesifisere, å foreta den forutgående etterforskning. Eventuell unnlattelse av denne forpliktelse kan innebære en forbrytelse forfølgbar ut fra det som det er tenkt på i CIC, CCEO og motu proprio *Come una madre amorevole*, så vel som art. 1 § 1, b VELM.

22. Ordinarius og hierarken med slik kompetanse kan være den til den innrapporterte kleriker eller – om han skulle være en annen – stedets ordinarius eller hierark hvor de angivelige forbrytelser har funnet sted. I så fall gjør man det lettere, noe som er bra, når kommunikasjonen og samarbeidet er aktivt mellom de forskjellige ordinariususer som det angår, for slik å forhindre kompetansekonflikter eller dobbeltarbeid, fremfor alt dersom klerikeren er en ordensmann.

23. Dersom en ordinarius eller hierark støter på problemer mht. til å komme i gang

^a «Straffeskånselsmiddel» (*remedium poenale*), kirkerettslig tiltak ved klanderverdig oppførsel, for å forebygge en fremtidig forbrytelse. (*Oversettelsers anmerkning*)

^b «Irettesettelse» (*correptio*), kirkerettens midlere straffeskånselsmiddel. (*Oversettelsers anmerkning*)

med eller gjennomføre den forutgående etterforskning, må han uten nøling vende seg til CDF for rådgivning og for løse eventuelle spørsmål.

24. Det kan hende at en *notitia de delicto* vil være kommet direkte til CDF, uten ordinarius' eller hierarkens formidling. I slikt tilfelle kan CDF be ham om å gjennomføre etterforskningen eller – ut fra art. 17 SST – selv gjennomføre den.

25. CDF kan også ut fra egen vurdering, på uttrykkelig bønn eller ut fra behov be en tredje ordinarius eller hierark om å gjennomføre den forutgående etterforskning.

26. Den kanoniske forutgående etterforskning skal gjennomføres uavhengig av eksistensen av en tilsvarende etterforskning fra borgerlige myndigheters side. Men når statlig lovgivning setter opp forbud mot parallelle etterforskninger, skal kompetent kirkelig myndighet avstå fra å gjennomføre den forutgående etterforskning og gi melding til CDF i den utstrekning noe er blitt innrapportert, samtidig som man legger ved eventuelt nyttig materiale. Når det synes hensiktsmessig å avvente avslutningen av den borgerlige etterforskning for eventuelt å skaffe seg resultatene av denne eller ut fra andre slags begrunnelser, er det bra at ordinarius eller hierarken rådfører seg med CDF om hvordan han skal gå frem.

27. Etterforskningsaktiviteten skal være gjennomført i respekt for de borgerlige lover i enhver stat (jf art. 9 VELM).

28. Der er å bemerke – også for forbrytelsene som det handler om – at det finnes foreldelsesfrister for kriminalsøksmål^a som har variert betraktelig gjennom tidene. De någjeldende aktuelle frister er nærmere bestemt i art. 7 SST¹. Men da den samme art. 7 § 1 SST samtykker i at CDF i enkelttilfeller opphever foreldelsen, skal ordinarius eller hierarken som har bragt på det rene at foreldelsestidene er overskredet, vanligvis følge opp *notitia de delicto* og den eventuelle forutgående etterforskning, idet man innberetter disse ting til CDF, hvem bedømmelsen alene tilkommer om fastholdelse ved foreldelsen eller om opphevelse av denne. Ved oversendelsen av aktene vil ordinarius eller hierarken på nyttig vis kunne uttrykke sin egen mening om eventuell opphevelse, begrunne denne under hensyntagen til de aktuelle omstendigheter (f.eks.: klerikerens helsetilstand eller alder, muligheten for samme til å utøve sin rett til forsvar, forventet anstøt forårsaket av den angivelige kriminelle foretaksomhet).

^a «Kriminalsøksmål» (*actio criminalis*), kirkerettens motsvarighet til «tiltale» i norsk rett. Begrepet vitner om påvirkning fra romerretten med dens sterkt privatrettslige karakter. Kriminalsøksmål er dog et «søksmål» (*actio*) som de kirkelige myndigheter reiser mot den straffeforfulgte person. (*Oversetters anmerkning*)

29. I disse ømfintlige innledende handlinger kan ordinarius eller hierarken søke råd hos CDF (noe som kan skje på ethvert tidspunkt under behandlingen av tilfellet), likesom de også fritt kan konsultere eksperter på kanonisk strafferett. Men ved denne siste eventualitet må de dog vokte seg slik at man forhindrer enhver irrelevant eller ulovlig spredning av informasjon ut til offentligheten som vil kunne gi mulighet til å virke inn på den etterfølgende forutgående etterforskning eller gi inntrykk av alt å ha avgjort med sikkerhet det som angår de faktiske forhold og klerikerens skyld i spørsmålet.

30. Man skal merke seg at allerede i denne fase er man bundet til å iakttas taushetsplikt. Imidlertid må man huske at mht. den som har kommet med innrapporteringen, kan personer som hevder seg å være rammet, og vitner ikke bli pålagt noe bånd mht. til å tie med henblikk på de gjerninger som har funnet sted.

31. Som bestemt i art. 2 § 3 VELM skal ordinarius som har mottatt en *notitia de delicto*, uten nøling oversende denne til stedets ordinarius eller hierark hvor gjerningene eventuelt skal ha funnet sted – og da i tilfelle det dreier seg om en ordensmann, til hans høyere superior^a dersom han er hans egen ordinarius, eller i tilfelle der det dreier seg om en diøcesankleriker, til ordinarius i inkardinasjonsbispedømmet eller til biskopen i inkardinasjonseparkiet. Når stedets ordinarius eller hierark eller egen ordinarius eller hierark ikke er samme person, er det ønskelig at disse tar kontakt for å enes om hvem som skal gjennomføre etterforskningen. I tilfelle der innrapporteringen retter seg mot et medlem av et institutt for gudviet liv eller av et selskap for apostolisk liv, vil den høyere superior også informere den øverste leder og i tilfelle med et institutt eller selskap under diøcesanrett, også vedkommende biskop.

III. Hvordan skjer den forutgående etterforskning?

32. Den forutgående etterforskning skjer ut fra kriteriene og måtene angitt i kan. 1717 CIC eller 1468 CCEO og det som det blir minnet om i det følgende.

a/ Hva er den forutgående etterforskning?

33. Det må alltid holdes klart at den forutgående etterforskning ikke er en rettergang, og at dens mål ikke er å komme frem til moralsk sikkerhet^b om de

^a «Høyere superior», fellesbetegnelse for visse embetsmenn, f.eks. «provinsialer» i ordenssamfunn. (*Oversetters anmerkning*)

^b «Moralsk sikkerhet» (*certitudo moralis*), kirkerettslig begrep som har som sin motsvarighet innen borgerlig rett i overbevisningen om at noe straffbart er «bevist ut over all rimelig tvil»

faktiske forhold som er gjenstand for anklagen. Den skal tjene: a/ til innsamling av nyttige data for inngående å undersøke *notitia de delicto*; og b/ til å gjøre troverdig sannsynligheten, nemlig til å bestemme nærmere det som man kaller *fumus dilecti*^a, dvs. det tilstrekkelige fundament i juridisk henseende og vedrørende det faktiske forhold til å komme frem til en anklage som er sannsynlig.

34. Ut fra dette skal som angitt i den siterte kanon i nr. 32 den forutgående etterforskning samle informasjon mer detaljert med henblikk på *notitia de delicto* vedrørende de faktiske forhold, omstendighetene og tilregnbarhet for disse. Det er ikke allerede i denne fase nødvendig å realisere en minutøs samling av bevisementer (vitnemål, sakkyndige) da dette jo vil høre inn under en eventuell etterfølgende straffeprosess. Det er viktig å rekonstruere – når det lar seg gjøre – de gjerninger som har skjedd og som anklagen er grunnlagt på, antall og tidspunkt for de straffbare hendelser, omstendighetene omkring disse, generelle antagelser om de angivelige offer, tilføyde en første bedømmelse av eventuell inntruffet fysisk, psykisk og moralsk skade. Man vil måtte sørge for å angi en mulig relasjon til det indre sakramentale rom^b (i så fall må det dog tas hensyn til det som kreves i art. 24 SST²). Man føyer til også eventuelt andre forbrytelser knyttet til den anklagede (jf art. 8 § 2 SST³) og man angir problematiske forhold som gir seg ut fra hans biografiske profil. Det kan være hensiktsmessig å samle vitnemål og dokumenter av ethvert slag og bakgrunn (inkludert resultatene av etterforskninger eller av en rettergang gjennomført fra de borgerlige myndigheters side), som kan resultere i noe virkelig nyttig om omstendighetene og om troverdighet ved anklagens sannsynlighet. Det er allerede nå mulig å angi eventuelle utelukkende, formildende eller skjerpene omstendigheter, slik det er forutsatt i lov. Det kan også være nyttig nå å samle vitnesbyrd om troverdighet vedrørende anmelderen og de angivelige offer. I et *appendiks* til foreliggende *Vademecum* er det tatt med et sammenfattende skjema for nyttige data som den som gjennomfører den forutgående etterforskning, skal ha for seg og fylle ut (jf nr. 69).

35. Når man under den forutgående etterforskning blir bevisst andre *notitiae de delicto*, må disse undersøkes inngående under samme etterforskning.

36. Som antydnet vil det å ta over resultatene fra den borgerlige etterforskning (eller fra den fullstendige rettergang for en statlig domstol) kunne gjøre den kanoniske

og ellers at noe er «sannsynliggjort». Moralsk sikkerhet kan ikke oppnås i innledningsfasen av en sak, men først når den fulle behandling er gjennomført. (*Oversettets anmerkning*)

^a *Fumus dilecti*, eg. lukten av eller røyken fra en forbrytelse, begrep fra italiensk strafferett, svarende i norsk strafferett til «mistanke», som må sannsynliggjøres for å utløse «siktelse». (*Oversettets anmerkning*)

^b «Det indre sakramentale rom» (*forum internum sacramentale*), dvs. skriftemålssammenheng. (*Oversettets anmerkning*)

forutgående etterforskning overflødig. Den som gjennomfører den forutgående etterforskning, skal dog vise behørig forsiktighet under bedømmelsen av en borgerlig etterforskning, fordi kriteriene (for eksempel mht. til foreldelsestider, forbrytelsestype, offerets alder ...) kan variere merkbart fra det som er foreskrevet i den kanoniske lov. Også i dette tilfelle kan det være tilrådelig i tilfelle tvil å vende tilbake for møte med CDF.

37. Den forutgående etterforskning vil kunne være overflødig også i tilfelle av en notorisk forbrytelse eller når det ikke hersker tvil (for eksempel ved å skaffe seg de borgerlige prosessakter eller ved tilståelse fra klerikerens side).

b/ Hvilke juridiske handlinger er det nødvendig å utferdige for å komme i gang med den forutgående etterforskning?

38. Dersom kompetent ordinarius eller hierark finner det hensiktsmessig å overlate til en annen skikket person å gjennomføre etterforskningen (jf nr. 21), utvelger han ham ut fra kriteriene angitt i kan. 1428 §§ 1-2 CIC eller 1093 CCEO⁴.

39. Ved utnevning av den som skal gjennomføre etterforskningen, må ordinarius eller hierarken – under hensyntagen til det samarbeid som kan ytes av legfolk ut fra det som det er tenkt på i kann. 228 CIC og 408 CCEO (jf art. 13 VELM) – ta hensyn til, ut fra kan. 1717 § 3 CIC og 1468 § 3 CCEO, at dersom det vil bli gjennomført en rettslig straffeprosess, vil de samme personer ikke kunne utføre dommerfunksjon under denne. Ut fra praksis anbefaler det seg at det samme kriterium brukes ved utnevningen av den delegerte og bisitterne i tilfelle en utenomrettslig prosess.

40. Ut fra kan. 1719 CIC og 1470 CCEO skal ordinarius eller hierarken utferdige et dekret om åpning av den forutgående etterforskning^a der han utnevner den som skal gjennomføre etterforskningen, idet han i teksten angir hvem som har myndigheten omtalt i kan. 1717 § 3 CIC eller 1468 § 3 CCEO.

41. Skjønt loven ikke uttrykkelig forutsetter det, er det tilrådelig at man utnevner en prest til notar (jf kann. 483 § 2 CIC og kan. 253 § 2 CCEO, hvor det blir angitt andre kriterier for utvelgelsen), som bistår den som gjennomfører den forutgående etterforskning, med det mål å garantere den offentlige troverdighet ved de akter som nedtegnes av ham (jf kan. 1437 § 2 CIC og 1101 § 2 CCEO).

^a Selv om «åpning» (italiensk: *apertura*) av den «forutgående etterforskning» (*investigatio praevia*) har visse likhetstrekk med overgangen fra «mistanke» til «siktelse» i norsk rett, er likheten begrenset siden kanonisk rett ikke kjenner dette begrepspar og heller ikke forholdet mellom begrepene. Iverksettelse av den forutgående etterforskning gir f.eks. ingen rett eller plikt til bruk av offentlig advokat, jf. nr. 54. Jf. videre nr. 16 og 18. (*Översettets anmärkning*)

42. Imidlertid bør man merke seg at siden det ikke handler om prosesshandlinger, er deltakelse av notar ikke nødvendig *ad validitatem*^a av de samme.

43. I fasen med den forutgående etterforskning er det ikke forutsatt utnevning av en påtaleansvarlig^b.

c/ Hvilke utfyllende akter kan man eller skal man utferdige under den forutgående etterforskning?

44. Kann. 1717 § 2 CIC og 1468 § 2 CCEO samt art. 4 § 2 og 5 § 2 VELM gjør henvisning til verget av det gode renommé til de involverte personer (anklaget, angivelig offer, vitner), slik at anmeldelsen ikke kan generere forhåndsdommer, gjengjeldelser og diskrimineringer. Den som gjennomfører den forutgående etterforskning, skal derfor ha spesiell oppmerksomhet på dette – idet han med dette som mål legger vekt på all slags forsiktighet, gitt at det som har med verget av det gode renommé, er en rettighet garantert de troende av kann. 220 CIC og 23 CCEO. Man må dog merke seg at disse kanoner garanterer mot rettsstridig beskadigelse av denne rettighet: Når således det allmenne vel kommer i fare, medfører utbredelse av opplysninger om eksistensen av en anklage ikke nødvendigvis en krenkelse av det gode renommé. For øvrig må de involverte personer være informert om at når det fra de borgerlige myndigheters side måtte inntreffe en rettslig arrest^c i eller en ordre om utlevering av etterforskningsaktene, vil det ikke lenger være mulig for Kirken å garantere konfidensialiteten ved forklaringer og dokumentasjon skaffet til veie i den kanoniske sak.

45. På alle måter og fremfor alt når man skal gi offentlige uttalelser om utkommet, er det nødvendig å vise den største forsiktighet når det gis informasjon om de faktiske forhold, for eksempel ved å bruke en knapp og stringent form og unngå enhver sensasjonell kunngjøring, avstå fra alt som kan føre til forhåndsdomming vedrørende skyld eller uskyld for den innrapporterte person (noe som bare vil kunne fastslås etter en undersøkelse, eventuell straffeprosess, for å verifisere grunnlaget for anklagen), under hensyntagen til eventuelt ønske om respekt for konfidensialitet uttrykt av det angivelige offer.

46. Siden man som sagt i denne fase ennå ikke kan avklare eventuell skyld hos den

^a *Ad validitatem*: «For gyldigheten». (Oversettelsens anmerkning)

^b «Påtaleansvarlig» (*promotor iustitiae*), kirkelig påtalemyndighet, knyttet til den enkelte domstol. Her oppnevnes han for saken. (Oversettelsens anmerkning)

^c «Arrest» (*sequestratio*), kirkerettens fellesbetegnelse for «arrest», «forføyning» og «beslag» i norsk rett. (Oversettelsens anmerkning)

innrapporterte person, må man med all omsorg avstå – i offentlige uttalelser eller i private uttalelser – fra enhver hevdelse av noe i Kirkens, instituttets eller selskapets navn eller i eget navn som vil kunne føre til en foregripelse av bedømmelsen av utkommet når det gjelder de faktiske forhold.

47. Så må man huske på at anmeldelsene, rettergangene og avgjørelsene i forhold til forbrytelsene ut fra art. 6 SST er underlagt taushetsplikt. Dette berører ikke det at anmelderen – fremfor alt dersom han har til hensikt å vende seg til de borgerlige myndigheter – kan offentliggjøre sine egne foretagender. For øvrig siden ikke alle former for *notitiae de delicto* er anmeldelser, kan man eventuelt avveie når det består taushetsforpliktelse, alltid idet man viser respekten for det gode renommé omtalt i nr. 44.

48. Her må man alltid gå inn på spørsmålet om det mer eller mindre eksisterer en tjenesteplikt for ordinarius eller hierarken som innebærer forpliktelse til å gi melding til de borgerlige myndigheter om den mottatte *notitia de delicto* eller den åpnede forutgående etterforskning. De to anvendbare prinsipper er: a/ man skal respektere statens lover (jf art. 19 VELM); b/ man skal respektere ønsket til det angivelige offer, alltid forutsatt at det ikke er i strid med den borgerlige lovgivning, og – noe som vil bli tatt opp (nr. 56) – idet man oppmuntrer ham til å utøve sine plikter og rettigheter i forhold til de statlige myndigheter, mens man sørger for å ta vare på dokumentasjon på slik tilskyndelse og unngår enhver form for frarådelse i møte med det angivelige offer. Man må alltid og på alle måter iaktta med relevans her eventuelle avtaler (konkordater, overenskomster, enigheter) inngått av Den apostoliske stol med statene.

49. Når de statlige lover pålegger ordinarius eller hierarken å gi informasjon vedrørende en *notitia de delicto*, må han holde seg til dette, også dersom man må forutsette – basert på statens lover – at det ikke vil bli åpnet en prosedyre (for eksempel på grunn av inntruffet foreldelse eller ulikt syn på forbrytelsestype).

50. Når de borgerlige rettsmyndigheter utsteder en rettmessig eksekutivordre^a som krever utlevering av dokumenter med henblikk på sakene eller går til rettslig arrest i de samme dokumenter, må ordinarius eller hierarken samarbeide med de borgerlige myndigheter. Når det er tvil om rettmessigheten ved et slikt krav eller en slik arrest, vil ordinarius eller hierarken kunne konsultere juridiske eksperter vedrørende de midler som står til disposisjon ut fra den lokale rettsorden. I ethvert tilfelle vil det være hensiktsmessig umiddelbart å informere Den pavelige

^a «Rettmessig eksekutivordre» (italiensk: *ordine esecutivo e legittimo*) sikter antagelig til beslutning om ransakning og beslag som politi og påtalemyndighet legitimt fatter på egen hånd. (Oversettelsers anmerkning)

representant^a.

51. Når det er nødvendig å høre en mindreårig eller en person likestilt med denne, må landets borgerlige bestemmelser og adekvate måte mht. alder og status legges til grunn, for eksempel ved at man gir adgang til at den mindreårige følges av en voksen som han har tillit til, og unngår at han kommer i direkte kontakt med den anklagede.

52. I fasen med den forutgående etterforskning er det et oppdrag av særskilt ømfintlighet som treffer ordinarius eller hierarken, å avgjøre om og når den anklagede skal informeres om anklagen.

53. For dette oppdrag finnes det ikke et uniformt kriterium, heller ikke finnes det eksplisitte lovforføyninger. Det er nødvendig å vurdere de samlede verdier som står på spill: I tillegg til beskyttelsen av det gode renommé til de aktuelle personer må det også tas hensyn til for eksempel beskadigelse av den forutgående etterforskning, anstøt for de troende, det hensiktsmessige ved først å samle alle indisier som vil kunne være til nytte eller nødvendige.

54. Når man bestemmer seg for å høre den innrapporterte person, og da det handler om en forutgående fase før rettsbehandlingen, er det ikke obligatorisk å gå til utnevning av en offentlig advokat^b. Dersom den innrapporterte person finner det hensiktsmessig, vil han dog kunne få bistand fra en rettshjelper^c valgt av ham selv. En innrapportert person kan ikke bli pålagt edsavleggelse (jf *ex analogia*^d kann. 1728 § 2 CIC og 1471 § 2 CCEO).

55. De kirkelige myndigheter må bestrebe seg på at det angivelige offer og hans familie blir behandlet med verdighet og respekt, og de må vise dem imøtekommenhet, lytte og ledsage dem, også ved hjelp av egnede tjenester, foruten ved åndelig, medisinsk og psykologisk bistand, ut fra det spesielle tilfelle (jf art. 5 VELM). Det samme kan bli gjort i møte med den anklagede. Man må dog unngå å gi inntrykk av å ville foregripe de prosessuelle resultater.

56. Det er absolutt nødvendig at man i denne fase unngår enhver handling som kan bli tolket av de angivelige offer som et hinder mot å utøve deres borgerlige

^a «Den pavelige representant» sikter vanligvis til «nuntius». (*Oversetters anmerkning*)

^b «Advokat» (*advocatus*), kirkerettslig betegnelse som nærmest svarer til «forsvarer» på norsk. (*Oversetters anmerkning*)

^c «Rettshjelper» (*patronus*), fellesbetegnelse for bl.a. prosessfullmektig og advokat. (*Oversetters anmerkning*)

^d *Ex analogia*: «Ut fra analogi», kirkerettslig tolkningsmetode av rettsstilstanden der lovgivningen er mindre klar eller mangelfull. (*Oversetters anmerkning*)

rettigheter overfor de statlige myndigheter.

57. Hvor det finnes statlige eller kirkelige strukturer for informasjon og støtte til angivelige offer eller for rådgivning overfor kirkelige myndigheter, er det bra også å henvende seg til disse. Disse strukturer har som eneste mål å gi råd, orientering og bistand, og deres analyser innebærer ikke på noen måte en kanonisk prosessuell avgjørelse.

58. Med som mål verge av det gode renommé til de involverte personer og verge av det offentlige vel, så vel som å forhindre andre forhold (for eksempel at det brer seg anstøt, fare for skjul av fremtidige bevis, inntreden av trusler eller andre hendelser med den hensikt å avlede det angivelige offer fra å utøve sine rettigheter, beskyttelse av andre mulige offer) har ut fra art. 19 SST ordinarius og hierarken rett til helt fra innledningen av den forutgående etterforskning å anvende sikringstiltakene listet opp i kann. 1722 CIC og 1473 CCEO⁵.

59. Sikringstiltakene listet opp i disse kanoner danner en uttømmende liste, slik at man kan velge et eller flere av disse.

60. Dette berører ikke det at ordinarius eller hierarken kan pålegge andre disiplinærtiltak, ut fra hans myndighet, som i streng terminologisk forstand dog ikke vil kunne defineres som «sikringstiltak».

d/ Hvordan blir sikringstiltakene pålagt?

61. Innledningsvis må det sies at et sikringstiltak ikke er en straff (straffer kan man bare pålegge ved avslutningen av en straffeprosess), men en administrativ handling, hvis mål er beskrevet i de nevnte kann. 1722 CIC og 1473 CCEO. Det ikke-straffemessige aspekt ved tiltaket skal være helt klart for den aktuelle person, for å forhindre at han tenker seg å være i en dømts stilling eller å være straffet før tiden. For øvrig må man understreke at sikringstiltakene skal tilbakekalles dersom grunnen som har tilsagt dem, blir mindre, og at de bortfaller når den eventuelle straffeprosess er avsluttet. For øvrig kan de bli modifisert (skjerpet eller formildet) dersom omstendigheter tilsier det. Det er ellers å anbefale en særlig klokskap og skjelning mellom det ene og det andre i vurderingen av om hvorvidt grunnen som har tilsagt tiltakene, er blitt mindre; det utelukker for øvrig ikke at disse ting – som en gang er trukket tilbake – kan bli pålagt på nytt.

62. Hyppig viser det seg at den også er i bruk den gamle terminologi «suspensjon *a divinis*»^a for å angi forbudet mot utøvelse av tjeneste pålagt en kleriker som sikringstiltak. Det er best å unngå denne betegnelsen, likesom også «sikringssuspensjon»^b, fordi suspensjon i någjeldende lovgivning er en straff, og i denne fase kan den ennå ikke bli pålagt. Korrekt vil forføyningen bli betegnet som for eksempel *forbud*^c mot utøvelse av tjeneste.

63. Det må unngås valget av som tiltak ganske enkelt forflytning fra embete, jurisdiksjonsområde eller ordenshus som inkluderer klerikeren, idet man satser på at hans lange avstand fra stedet for den angivelige forbrytelse eller fra de angivelige offer vil innebære en tilfredsstillende løsning av tilfellet.

64. Sikringstiltakene omtalt i nr. 58 må bli pålagt ved hjelp av et enkeltpåbud^d, rettmessig bekjentgjort (jf kann. 49ff og 1319 CIC og 1406 og 1510ff CCEO).

65. Man må huske på at når man avgjør å modifisere eller trekke tilbake et sikringstiltak, vil man trenge å gjøre det ved et tilsvarende dekret, rettmessig bekjentgjort. Det er imidlertid ikke nødvendig å gjøre det ved slutten av en eventuell rettergang, siden det i dette øyeblikk vil bortfalle i kraft av gjeldende rett.

e/ Hva må gjøres for å avslutte den forutgående etterforskning?

66. Det anbefaler seg med som mål rimelighet og fornuftig utøvelse av rettferdighet at varigheten av den forutgående etterforskning bør være adekvat i forhold til målsetning ved selve etterforskningen, nemlig å komme frem til en fundert sannsynlighet i *notitia de delicto* og i den tilsvarende eksistens av *fumus delicti*. En uberettiget uttrekking av varigheten av den forutgående etterforskning kan innebære forsømmelse fra de kirkelige myndigheters side.

67. Dersom etterforskningen er gjennomført av en skikket person utnevnt av ordinarius eller hierarken, må denne person overlevere til vedkommende alle

^a «Suspensjon *a divinis*» (*suspensio a divinis*), eg. «suspensjon fra det guddommelige», i praksis suspensjon fra den geistlige tjeneste, før kirkerettsreformen i 1983 et mangslungent sanksjonsmiddel mot geistlige, så vel av straffemessig som av rent administrativ karakter. (*Oversetters anmerkning*)

^b «Sikringssuspensjon» (*suspensio ad cautelam*), suspensjon brukt som «sikringstiltak» og ikke som «straff». (*Oversetters anmerkning*)

^c «Forbud» (*divieto* o *proibizione*), dobbeltuttrykk i originalteksten. (*Oversetters anmerkning*)

^d «Enkeltpåbud (*praeceptum singulare*), viktig kirkerettslig begrep, jf. «enkeltpåbud» i norsk rett. (*Oversetters anmerkning*)

etterforskningsakter sammen med en egen vurdering av resultatet av etterforskningen.

68. Ut fra kann. 1719 CIC og 1470 CCEO skal ordinarius eller hierarken dekretere avslutning av den forutgående etterforskning.

69. Ut fra art. 16 SST er ordinarius eller hierarken forpliktet til når den forutgående etterforskning er avsluttet, og uavhengig av resultatet, å sende en autentisk kopi av de relevante akter til CDF, og da så raskt som mulig. Sammen med kopien av aktene og den sammenfattende tabellariske blankett^a i appendikset legger han ved sin egen vurdering av resultatet av etterforskningen (sitt *votum*) og gir eventuelt også sine egne anbefalinger vedrørende den videre prosedyre (for eksempel dersom han holder det for hensiktsmessig å gå til en straffeprosess, og hvilken type; dersom han holder det for tilstrekkelig med straffen pålagte av de borgerlige myndigheter; dersom han foretrekker anvendelse av administrative tiltak fra ordinarius' eller hierarkens side; om foreldelse av forbrytelsen bør påberopes, eller om det bør innvilges opphevelse av foreldelsen).

70. I tilfelle der ordinarius eller hierarken som har gjennomført den forutgående etterforskning, er en høyere superior, er det godt å oversende en kopi av etterforskningsmaterialet også til den øverste leder (eller til den aktuelle biskop i tilfelle av et institutt eller selskap under diöcesanrett), for så vidt som disse er de organer som CDF vanligvis vil snakke med i det etterfølgende. For sin del vil den øverste leder sende til CDF sitt eget *votum*, som i nr. 69.

71. Når ordinarius som har gjennomført den forutgående etterforskning, ikke er stedets ordinarius hvor den angivelige forbrytelse har funnet sted, meddeler den første til den andre resultatene av etterforskningen.

72. Aktene blir sendt i et eneste eksemplar; det er nyttig at de blir autentifisert av en notar som vil måtte være en fra sentraladministrasjonen (*Curia*) dersom det ikke er blitt utnevnt en spesiell for den forutgående etterforskning.

73. Kann. 1719 CIC og 1470 CCEO forføyer at originalen av alle akter skal forvares i sentraladministrasjonens hemmelige arkiv.

74. Ut fra art. 16 SST skal ordinarius eller hierarken alltid når han nå en gang har sendt aktene fra den forutgående etterforskning til CDF, avvente tilbakemelding og instruksjon i det angjeldende forhold fra CDF.

^a «Den sammenfattende tabellariske blankett» (italiensk: *tabella riassuntiva*; engelsk: *duly completed form*), jf. i appendikset på engelsk: *Taular summary for cases of delicta reservata*. (Oversettelsens anmerkning)

75. Når det i mellomtiden måtte komme frem andre ting med relevans for den forutgående etterforskning eller en ny anklage, skal dette selvsagt så raskt som mulig videreformidles til CDF. Dersom det så skulle synes nyttig å gjenoppta den forutgående etterforskning motivert av slike nye ting, så må dette føre til umiddelbar kommunikasjon med CDF.

IV. Hva kan CDF gjøre på dette tidspunkt?

76. Etter å ha mottatt aktene fra den forutgående etterforskning vil CDF vanligvis umiddelbart svare ordinarius, hierarken, den øverste leder (i tilfelle av ordensfolk, også Kongregasjonen for instituttene for gudviet liv og selskapene for apostolisk liv; men dersom klerikeren er fra en orientalsk kirke, Kongregasjonen for de orientalske kirker; endelig Kongregasjonen for folkeslagenes evangelisering dersom klerikeren tilhører et territorium underlagt dette dikasterium) ved å gi melding om – dersom det ikke alt har skjedd i det foregående – protokollnummeret som svarer til tilfellet. Til dette nummer er det nødvendig å referere ved enhver etterfølgende kommunikasjon med CDF.

77. I den påfølgende tid åpner det seg for CDF forskjellige handlingsmuligheter etter at man oppmerksomt har studert aktene: arkivere tilfellet; igangsette en mer inngående forutgående etterforskning; pålegge ikke-straffemessige disiplinærtiltak, vanligvis i form av et straffetruende påbud; påleggelse av straffeskånelsesmidler eller bøter^a, og da spesielt advarsler^b eller irettesettelser; åpne en straffeprosess; spesifisere andre veier for pastoral møye. Så fort avgjørelsen foreligger, blir den meddelt ordinarius med adekvate instruksjoner for iverksettelse av denne.

^a «Bot» (*paenitentia*) er i kirkerettslig sammenheng *ikke* et *onde* i form av «straff» (*poena*) som oppgjør for noe klanderverdig, *men* derimot en *god gjerning* fra dens side som har handlet klanderverdig (jf. i norsk rett «samfunnsstraff», tidligere kalt «samfunnstjeneste»), i praksis gjennomføring av en form for innsats av religiøs art eller gjennomføring av en fromhetsmessig eller karitativ innsats. Før kirkerettsreformen i 1983 ble følgende former for bot listet opp: 1) å resitere fastlagte bønner; 2) å gjennomføre en from pilegrimsreise eller annen fromhetsmessig innsats; 3) å overholde en særskilt faste; 4) å bekoste almisser til from bruk (jf. pengebøter i norsk rett); 5) å gjennomføre åndelig øvelser noen dager i et fromt hus eller ordenshus. – Bøter kan brukes *i stedet for* eller *tillegg til* kirkelige straffer. (*Oversetters anmerkning*)

^b «Advarsel» (*monitio*), kirkerettens mildeste straffeskånelsesmiddel. (*Oversetters anmerkning*)

a/ Hva er de ikke-straffemessige disiplinærtiltak?

78. De ikke-straffemessige disiplinærtiltak er administrative enkelthandlinger (nemlig handlinger fra ordinarius eller hierarken, eller også fra CDF) ved hvilke den anklagede blir pålagt å gjøre eller ikke gjøre noe. I disse tilfeller blir man vanligvis pålagt begrensninger i utøvelsen av tjenesten, mer eller mindre omfangsrikt, tilfellet tatt i betraktning, stundom også residensplikt på et nærmere bestemt sted. Man må understreke at det ikke handler om straff, men om en styringsmessig handling med den hensikt å garantere og forsvare det allmenne vel og den kirkelige disiplin, og å forhindre anstøt for de troende.

b/ Hva er et straffetruende påbud?

79. Den ordinære form ved hvilken man blir pålagt dette tiltak, er det straffetruende påbud^a ut fra det som det er tenkt på i kan. 1319 § 1 CIC og 1406 § 1 CCEO. Kan. 1406 § 2 likestiller med dette advarsler med trussel om straff.

80. De påkrevde formaliteter for et påbud er de som alt er nevnt (kann. 49ff CIC og 1510ff CCEO). Men fordi det handler om et straffetruende påbud, må i teksten den tilknyttede straff være klart angitt i tilfelle den for hvem påbudet er bestemt, overtrer midlet som er ham pålagt.

81. I overensstemmelse med kan. 1319 § 1 CIC må man huske på at i et straffetruende påbud kan man ikke operere med en livsvarig soningsstraff; for øvrig skal straffen være klart nærmere bestemt. Andre utelukkelse av straff er forutsatt i kan. 1406 § 1 CCEO for troende av orientalsk ritus.

82. Mot slik administrativ handling er det innenfor lovens rammer mulighet til klage.

c/ Hva er straffeskånselsmidlene, bøtene og de offisielle irettesettelser?

83. For definisjon av straffeskånselsmidlene, bøtene og de offisielle irettesettelsene vises det til hhv. kann. 1339 og 1340 § 1 CIC og 1427 CCEO⁶.

^a «Straffetruende påbud» (*praeceptum poenale*), påbud om en bestemt adferd med bestemmelse om at en bestemt straff kommer til anvendelse dersom påbudet ikke overholdes, til tross for at lovgivningen ikke gir noe slik generell straffehjemmel ved avvik fra den aktuelle adferd. Dette er kirkerettens strengeste straffeskånselsmiddel, selv om det etter kirkerettsrefomen i 1983 ikke uttrykkelig behandles som et slikt middel. Det skal brukes med stor tilbakeholdenhet. (Inntil nevnte kirkerettsreform ble «overvåkning» tatt med som et enda strengere straffeskånselsmiddel.) (*Oversettels anmerkning*)

V. Hvilke er de mulige avgjørelser under en straffeprosedyre?

84. Avgjørelsene ved avslutningen av straffeprosessen, det være seg den rettslige eller den utenomrettslig, kan føre til ha en av tre typer utfall:

– *domfellelse* («*constat*»)^a dersom den anklagedes skyld med moralsk sikkerhet er på det rene med henblikk på forbrytelsen tilskrevet ham. I slikt tilfelle skal det angis spesifikt hvilken type kanonisk sanksjon som blir pålagt ham eller erklært å bestå;

– *frikjennelse* («*constat de non*»)^b dersom den straffeforfulgtes skyld ikke med moralsk sikkerhet er på det rene, i den utstrekning gjerningen ikke har funnet sted, den straffeforfulgte ikke har begått denne, når gjerningen ut fra loven ikke er sett på som en forbrytelse eller er begått av en utilregnelig person.

– *henleggelse* («*non constat*»)^c når det ikke har vært mulig å komme frem til moralsk sikkerhet med tanke på den straffeforfulgtes skyld, i den utstrekning beviset på at gjerningen har funnet sted, at den straffeforfulgte har begått den, eller på at forbrytelsen er begått av en utilregnelig person, mangler eller er utilstrekkelig eller er motsigelsesfylt.

Det foreligger en mulighet til ved hensiktsmessige advarsler, straffeskånselsmidler og andre former for pastoral møye å sørge for det som er til det offentlige vel og til nytte for den anklagede (jf kan. 1348 CIC).

Avgjørelsen (ved dom eller dekret) skal angi til hvilken av disse tre slag det refereres, slik at det er klart hvorvidt det handler om at «det er på det rene at det», eller «det er på det rene at det ikke» eller «det er ikke på det rene at det».

VI. Hvilke straffemessige prosedyrer er mulige?

85. Ut fra loven er tre strafferettslige prosedyrer mulige: rettslig strafferettsprosess; utenomrettslig strafferettsprosess; prosedyren introdusert av art. 21 § 2, 2° SST.

^a *Constat*: «Det er på det rene at det» (foreligger en forbrytelse). (*Oversetters anmerkning*)

^b *Constat de non*: «Det er på det rene at det ikke» (foreligger en forbrytelse). (*Oversetters anmerkning*)

^c *Non constat*: «Det er ikke på det rene at det» (foreligger en forbrytelse). (*Oversetters anmerkning*)

86. Prosedyren nevnt i art. 21 § 2, 2° SST⁷ er forbeholdt de særdeles alvorlige tilfeller der man konkluderer med en avgjørelse direkte fra paven, og den forutsetter jo at det er på det rene at forbrytelsen er begått og at utøvelsen av forsvarsretten er sikret for den anklagede.

87. Når man sikter inn på den rettslige straffeprosess, henvises det til lovens forføyninger, det være seg de respektive lovbøkers, og det være seg de i art. 8-15, 18-19, 21 § 1, 22-31 SST.

88. Den rettslige straffeprosess krever ikke to konforme dommer; følgelig bringer en avgjørelse som eventuelt er felt i annen instans, dommen inn under begrepet *res iudicata*^a (jf også art. 28 SST). Mot en dom som er blitt rettskraftig, er det mulig kun med *restitutio in integrum*,^b dog utelukkende når ting fremkommer som gjør det klart på det rene at den er urettferdig (jf kann. 1645 CIC, 1326 CCEO), eller med nullitetskjæremål^c (jf kann. 1619ff CIC, 1302ff CCEO). Retten som settes for denne type prosess, er alltid kollegial, og den dannes av minst tre dommere. Rett til anke mot dom i første instans nyter ikke bare den anklagede part som mener seg urettferdig belastet av dommen, men også CDFs påtaleadvokat (jf art. 26 § 2 SST).

89. Ut fra art. 16 og 17 SST kan den rettslige straffeprosess gjennomføres ved CDF eller den kan bli overdratt til en underordnet domstol. Vedrørende avgjørelsen om dette blir det sendt et tilsvarende iverksettelsesbrev til dem det angår.

90. Også mens en straffeprosess – rettslig eller utenomrettslig – gjennomføres, kan sikringstiltakene omtalt i nr. 58-65 blir pålagt den anklagede.

a/ Hva er en utenomrettslig straffeprosess?

91. Den utenomrettslige straffeprosess, noen ganger kalt «*administrativ prosess*», er en form for straffeprosess som reduserer formalitetene som det legges opp til ved en rettslig prosess, med det mål å påskynde at rettferdigheten skjer fyllest, men uten at dette eliminerer de prosessuelle garantier som er forutsatt ved en rettferdig rettergang (jf kan. 221 CIC og 24 CCEO).

^a *Res iudicata*: «Rettskraftig». (Oversetters anmerkning)

^b *Restitutio in integrum*: «Oppreisning i tidligere rettstilstand», ekstraordinært rettsmiddel for gjenåpning av sak fordi saken er avgjort på feilaktig grunnlag eller fordi avgjørelsen har fått uakseptable følger. (Oversetters anmerkning)

^c«Nullitetskjæremål» (*querela nullitatis*), ekstraordinært rettsmiddel for gjenåpning av sak på grunn av prosessuell feil som ikke er sanert. (Oversetters anmerkning)

92. For forbrytelsene forbeholdt CDF forfører art. 21 § 2, 1° SST, under delvis opphevelse av kan. 1720 CIC og 1486 CCEO, at alene CDF i enkelttilfeller i embets medfør (*ex officio*)^a eller på anmodning fra ordinarius eller hierarken vil kunne ta avgjørelsen om å prosedere langs denne vei.

93. Liksom den rettslige prosess kan man også gjennomføre den utenomrettslige straffeprosess ved CDF, eller den kan bli overdratt til en underordnet instans, nemlig den anklagedes ordinarius eller hierark, eller en tredje som da har fått dette i oppdrag fra CDF, eventuelt på anmodning fra ordinarius eller hierarken. Vedrørende avgjørelsen om dette blir det sendt et tilsvarende iverksettelsesbrev til dem det angår.

94. Den utenomrettslige straffeprosess gjennomføres med enklere formaliteter i sammenligning med dem i de to lovbøker. Dersom det oppstår spørsmål om hvilken lovbok som det refereres til (for eksempel i et tilfelle med klerikere av latinsk ritus som virker i orientalske kirker, eller med klerikere av orientalsk ritus som er aktiv i latinske jurisdiksjonsområder), er det nødvendig å avklare med CDF hvilken lovbok man må følge og – i det følgende – med største nøyaktighet holde seg til denne avgjørelse.

b/ Hvordan gjennomføres en utenomrettslig straffeprosess ut fra CIC?

95. Når ordinarius fra CDF har mottatt oppdraget å gjennomføre en utenomrettslig straffeprosess, må han innledningsvis avgjøre om han personlig vil føre forsetet ved prosessen eller utnevne en egen delegert. Dertil må han utnevne to bisittere som skal bistå ham eller hans delegerte i avveiningsfasen. For utvelgelsen av dem kan det være hensiktsmessig å ta hensyn til kriteriene listet opp i kann. 1424 og 1448 § 1 CIC. Det er nødvendig også å utnevne en notar, ut fra kriteriene som det henvises til i nr. 41. Det er ikke forutsatt utnevning av en påtaleansvarlig.

96. De nevnte utnevnelser skjer gjennom et tilsvarende dekret. Av disse embetsmenn kreves det edsavleggelse på å utføre det mottatte oppdrag med troskap, under iakttagelse av taushetsplikten. Edsavleggelse skal være på det rene ved akter.

97. Deretter skal ordinarius (eller hans delegerte) igangsette prosessen ved et dekret med innkallelse av den anklagede. Et slikt dekret skal inneholde: klar angivelse av den innkalte person, sted og tid der han må dukke opp, formålet ved at han er blitt innkalt, nemlig å behandle anklagehandlingen (som dekretets tekst i summariske

^a *Ex officio*: «I embets medfør», altså Troskongregasjonens selvstendige avgjørelse. (Oversettelses anmerkning)

punkter skal peke på) og de tilsvarende bevis (som ikke nødvendigvis allerede i dekretet må være listet opp), samt for å utøve sin forsvarsrett.

98. Selv om det ikke eksplisitt er forutsatt i loven i tilfelle en utenomrettslig prosess, er det dog når det handler om strafferettslig stoff, svært hensiktsmessig at den anklagede, ut fra systemet i kan. 1723 og 1481 CIC, har en fullmektig^a og/eller en advokat til å bistå seg, valgt av ham eller – dersom han ikke har gjort det – utnevnt i embets medfør. Utnevnelsen av advokaten skal være kommet ordinarius (eller hans delegerte) i hende før sesjonen med bekjentgjørelse av anklager og bevis; det må skje ved et tilhørende autentisk fullmektigmandat ut fra kan. 1484 § 1 CIC, for den nødvendige verifisering av hans oppfyllelse av de ting som kreves ut fra kan. 1483 CIC⁸.

99. Dersom den anklagede avviser eller unnlater å dukke opp, må ordinarius (eller hans delegerte) vurdere om det bør foretas en annen innkalling.

100. En anklaget som nekter eller unnlater å dukke opp ved første og ved annen innkalling, må bli varslet om at prosessen vil gå sin gang uten hans deltagelse. Denne bekjentgjørelse kan være gitt på tidspunktet for den første innkalling. Dersom den anklagede har unnlatt eller avvist å dukke opp, må dette forhold protokolleres og man prosederer *ad ulteriora*^b.

101. Når dag og tidspunkt er kommet for sesjonen med bekjentgjørelse av anklagene og bevisene, blir den anklagede og den advokat som eventuelt ledsager ham, forelagt et hefte med aktene fra den forutgående etterforskning. Man gjør dem kjent med forpliktelsen til å respektere taushetsplikten.

102. Man gjør særskilt oppmerksom på det forhold at dersom tilfellet omfatter botens sakrament, må man gi akt på art. 24 SST, som legger opp til at den anklagede ikke blir opplyst om navn på det angivelige offer, med mindre dette uttrykkelig har samtykket i at det blir åpenbart for vedkommende.

103. Det er ikke noe forpliktelse at bisitterne deltar ved bekjentgjørelsessesjonen.

104. Bekjentgjørelsen av anklage og bevis har til formål å gi den anklagede mulighet til å forsvare seg (jf kan. 1720, 1° CIC).

105. Med «anklage» menes forbrytelsen som det angivelige offer eller en annen person påstår har funnet sted, i den utstrekning dette har kommet frem under den

^a «Fullmektig» (*procurator*), tilsvarende prosessfullmektig ved rettergang. (*Oversettels anmerkning*)

^b *Ad ulteriora*: «Til ende», dvs. til dom eller tilsvarende. (*Oversettels anmerkning*)

forutgående etterforskning. Å legge frem anklagen betyr således å gjøre den anklagede oppmerksom på forbrytelsen som knyttes til ham, ut fra det som samsvarer med dette (for eksempel sted hvor det skal ha skjedd, antall og eventuelt navn på angivelige offer, omstendigheter).

106. Med «bevis» menes helheten av alt det materiale som er samlet inn under den forutgående etterforskning og annet materiale som eventuelt er skaffet til veie: innledningsvis ordlyden av anklagene fremsatt av de angivelige offer; så de tilhørende dokumenter (for eksempel medisinske rapporter, korrespondanse, også ad elektronisk vei, fotografier, ervervsbevis, utskrifter av bankkonti); muntlige utsagn fra eventuelle vitner; og endelig eventuelle sakkyndige (medisinske – herunder psykiatriske –, psykologiske, grafologiske) uttalelser som den som har gjennomført etterforskningen, har funnet det rett å ta med eller å innhente. Man må iaktta de regler om fortrolighet som eventuelt er pålagt av borgerlig lov.

107. Helheten av tingene ovenfor blir kalt «bevis» fordi den selv om den er blitt samlet inn i fasen forut for prosessen, automatisk går inn i helheten av bevis i det øyeblikk den utenomrettslige prosess blir åpnet.

108. I enhver fase av rettergangen er det tillatt for ordinarius eller for hans delegerte å igangsette innsamling av ytterligere bevis dersom det for ham synes hensiktsmessig, basert på resultatet av den forutgående etterforskning. Dette kan også komme til basert på påstand fra den anklagede i forsvarsfasen. Resultatene som kommer til, vil naturligvis bli forelagt den anklagede under gjennomføringen av denne fase. Den anklagede må få seg forelagt det som er samlet inn når det har skjedd som følge av forsvarspåstandene, og det må angis en ny sesjon for å ta stilling til anklager og bevis i den utstrekning det er fremkommet nye ting i anklage eller forsvar; ellers kan man ganske enkelt betrakte dette materiale som ting integrert i forsvaret.

109. Forsvaret kan skje på to måter: a/ man kan samle dette når man sitter sammen, i en tilsvarende uttalelse som underskrives av alle de tilstedeværende (men særlig av: ordinarius eller hans delegerte; den anklagede og eventuelt advokaten; notaren); b/ man fastsetter en fornuftig frist innen hvilken forsvaret må bli forelagt for ordinarius eller hans delegerte, i skriftlig form.

110. Man må nøye minne om at ut fra kan. 1728 § 2 CIC påligger det ikke en anklaget å tilså en forbrytelse, og han kan heller ikke bli pålagt å avgi ed *de veritate dicenda*^a.

^a *De veritate dicenda*: «På å si sannheten». (Oversettelsers anmerkning)

111. Den anklagedes forsvar kan selvsagt betjene seg av alle tillatte midler, som for eksempel krav om å høre vitner fra hans side eller om å fremlegge dokumenter og sakkyndige uttalelser.

112. Med henblikk på å åpne for disse bevis (og i særdeleshet for innhenting av uttalelser fra eventuelle vitner) gjelder de kriterier for å skjelne mellom det ene og det andre som er tillatte for dommeren ut fra den generelle lovgivning om tvistebehandling⁹.

113. Når det konkrete tilfelle krever det, må ordinarius eller hans delegert vurdere troverdigheten til dem som deltar under prosessen¹⁰. Ut fra art. 24 § 2 SST er det sågar obligatorisk å gjøre det når det fremkommer av anmeldelsen at botens sakrament er involvert i det.

114. Når det handler om en straffeprosess, forutsettes det ikke som forpliktelse deltagelse av anmelderen i prosessfasen. I virkeligheten har han gjort bruk av sin rett ved å bidra til utformingen av anklagen og ved å samle bevis. Fra det øyeblikk blir anklagen tatt videre av ordinarius eller av hans delegerte.

c/ Hvordan konkluderer man i en utenomrettslig straffeprosess ut fra CIC?

115. Han må oppfordre de to bisitterne til innen en fornuftig og bestemt frist å levere deres avveining av bevisene og forsvarsargumentene som omtalt i kan. 1720, 2° CIC. Ved et dekret kan man også innby dem til en felles sesjon der de behandler en slik avveining. Målet med en slik sesjon er selvsagt å gjøre analysen, diskusjonen og samtalen lettere. For en slik sesjon som er frivillig, men anbefalelsesverdig, er det ikke lagt opp til særskilte juridiske formaliteter.

116. På forhånd blir bisitterne tilstilt hele prosessheftet slik at det blir gitt dem en passende tid til personlig studium og avveining. Det er bra å minne dem om deres forpliktelse til å overholde taushetsplikten.

117. Selv om det ikke forutsettes i loven, er det bra om bisitternes syn blir satt opp skriftlig, for å lette fremstillingen av det påfølgende konklusjonsdekret fra dens side som har dette som oppdrag.

118. Med det samme mål er det tilrådelig dersom avveiningen av bevisene og forsvarsargumentene skjer under en felles sesjon, å ta en rekke notater over de enkelte bidrag og diskusjonen, også i form av utsagn underskrevet av bidragsyterne. Disse skriftlige ting faller inn under taushetsplikten og må ikke spres.

119. Når det med sikkerhet er på det rene med en forbrytelse, skal ordinarius eller hans delegerte (jf kan. 1730, 3° CIC) utstede et dekret der han avslutter prosessen ved å pålegge en straff eller bot som han finner adekvat for reparasjon av det anstøtelige, gjenreisning av rettferdighet og forbedring av den straffeforfulgte.

120. Ordinarius må alltid huske at dersom intensjonen er å pålegge en livsvarig soningsstraff, må han ut fra art. 21 § 2, 1° SST ha fått forhåndsmandat fra CDF. På en slik måte blir forbudet opphevet – avgrenset til dette tilfelle – mot å ilegge livsvarige straffer ved dekret, som omtalt i kan. 1343 § 2 CIC.

121. Listen over livsvarige straffer er alene den som er vist i kan. 1336 § 1 CIC¹¹, og da under hensyntagen til det som er sagt i kann. 1337 og 1338 CIC¹².

122. Da det handler om en utenomrettslig prosess, må man sørge for å huske på at straffedekretet ikke er en dom, som bare kan utferdiges i slutten av en rettslig prosess, også dersom det – lik en dom – pålegger en straff.

123. Dekretet som det her er snakk om, er en personlig handling fra ordinarius eller hans delegerte, som derfor ikke skal undertegnes av bisitterne, men bare autentifiseres av notaren.

124. Utenom de generelle formaliteter forutsatt for ethvert dekret (jf kann. 48-56 CIC) skal straffedekretet i oppsummerende punkter gjengi hovedelementene i anklagen og prosessens gjennomføring, men fremfor alt i det minste kortfattet grunnene på hvilke avgjørelsen er fattet, i juridisk henseende^a (nemlig ved å liste opp de kanoner på hvilke avgjørelsen er fundert – for eksempel de som definerer forbrytelsen, de som definerer formildende, utelukkende og skjerpene omstendigheter – og i det minste på en essensiell måte den juridiske logikk som har ført til den avgjørelse som kommer til anvendelse på disse) og vedrørende det faktiske forhold^b.

125. Motivasjonen vedrørende det faktiske forhold er selvsagt det mest ømfintlige fordi dekretets opphavsmann skal uttrykke grunnene for hvorfor han, i møte med anklagematerialet og så langt ting er løftet frem i forsvaret – og som han syntetisk må gjøre regnskap for i begrunnelsen –, er kommet frem til sikkerhet om det som er begått eller ikke er begått av forbrytelse, eller ikke til tilstrekkelig moralsk sikkerhet.

^a «I juridisk henseende» (*in iure*), tilsvarende første hoveddel av en kirkerettslig dom. (Oversettelsers anmerkning)

^b «Vedrørende det faktiske forhold» (*in facto*), tilsvarende annen hoveddel av en kirkerettslig dom. (Oversettelsers anmerkning)

126. Vel vitende om at ikke alle besitter en artikulert kjennskap til kanonisk rett og til dens formelle språkbruk, kreves det av et straffedekret at det prinsipielt løfter frem fornuftsresonnementet vedrørende bevismaterialet, heller enn å sørge for en presis terminologi ned på detaljnivå. Eventuelt må man søke hjelp hos kompetente personer.

127. Bekjentgjørelsen av dekretet i sin helhet (og følgelig ikke bare slutningsdelen) skal gjennomføres ved hjelp av de rettmessige midler som det er forutsatt (jf kann. 54-56 CIC¹³), og dette må i behørig form være på det rene.

128. I ethvert tilfelle må man dog sende til CDF en autentisk kopi av prosessaktene (dersom de ikke alt er oversendt) og av bekjentgjørelsesdekretet.

129. Dersom CDF avgjør at man vil trekke til seg den utenomrettslige straffeprosess, vil selvsagt alle de forutsatte ting, begynnende fra nr. 91, bli dens eget oppdrag, dog så at retten står fast til å kreve samarbeid fra underordnede instanser, dersom det er nødvendig.

d/ Hvordan gjennomføres en utenomrettslig straffeprosess ut fra CCEO?

130. Som det er sagt i nr. 94, gjennomføres den utenomrettslige straffeprosess ut fra CCEO med noen egne særegenheter fra denne rett. Med som mål en mer flytende fremstilling samt for å unngå gjentakelser angis bare slike særegenheter: Følgelig vil det være nødvendig å gjøre de følgende tilpasninger til den praksis som er beskrevet og som er felles med CIC.

131. Innledningsvis må man huske på at det som er sagt i kan. 1486 CCEO, må følges med største nøyaktighet – idet det motsatte er belagt med straff i form av straffedekretets manglende gyldighet.

132. Ved den utenomrettslige straffeprosess ut fra CCEO er det ikke deltagelse av bisittere, men det er imidlertid obligatorisk med deltagelse av påtaleadvokaten.

133. Sesjonen med bekjentgjørelse av anklagen og bevisene gjennomføres med obligatorisk deltagelse av påtaleadvokaten og notaren.

134. Ut fra kan. 1486 § 1, 2° CCEO gjennomføres bekjentgjørelsessesjonen og som konsekvens også innhentingen av forsvaret ene og alene ved muntlig diskusjon. Dette utelukker dog ikke at forsvaret – for en slik diskusjon – kan bli inngitt i skriftlig form.

135. Basert på forbrytelsens alvor oppfordres man til med særlig oppmerksomhet å

overveie om straffene omtalt i kan. 1426 § 1 CCEO virkelig er adekvate for å oppnå det som det legges opp til i kan. 1401 CCEO. I avgjørelsen vedørende straffen som skal pålegges, må man iaktta kann. 1429¹⁴ og 1435¹⁵ CCEO.

136. Hierarken eller hans delegerte må alltid huske på at ut fra art. 21 § 2, 1° SST er forbudene omtalt i kan. 1402 § 2 CCEO opphevet. Han vil ved dekret kunne pålegge en livsvarig soningsstraff, likevel dog alltid etter å ha fått et forhåndsmandat fra CDF som krevd gjennom art. 21 § 2, 1° SST.

137. For utforming av straffedekretet gjelder de samme kriterier som er angitt i nr. 119-126.

138. Bekjentgjørelsen må så foretas innenfor fristene i kan. 1520 CCEO og skal være på det rene i behørig form.

139. For alt det som ikke er sagt i de foregående nummer, henvises det til det som er skrevet om den utenomrettslige straffeprosess i overensstemmelse med CIC, også ved eventuell gjennomføring av prosessen ved CDF.

e/ Faller straffedekretet inn under den pavelige taushetsplikt?^a

140. Som alt minnet om (jf nr. 47) befinner prosessaktene og avgjørelsene seg under taushetsplikt. Det er konstant nødvendig at alle som deltar i prosessen, uansett på hvilket grunnlag, blir minnet om dette.

141. Dekretet må i sin helhet bli bekjentgjort for den anklagede. Bekjentgjørelsen skjer til hans fullmektige dersom han har en slik.

VII. Hva kan skje når en straffeprosess er til ende?

142. Ut fra den prosedyretype som har vært aktivisert, finnes det forskjellige muligheter med sikte på den som har deltatt som part i selve prosedyren.

143. Dersom det har funnet sted en prosedyre ut fra art. 21 § 2, 2° SST og fordi det handler om en handling fra Den romerske pave, er den ikke ankbar (jf kann. 333 § 3 CIC og 45 § 3 CCEO).

144. Dersom det har funnet sted en rettslig straffeprosess, åpner det seg mulighetene

^a I oversettelser av overskriften til andre språk mangler ordet «pavelige», dvs. det vises kun til de alminnelige taushetspliktsregler i Kirken. (*Oversetters anmerkning*)

til å angripe denne slik det forutsettes i loven, nemlig som nulltietskjæremål, oppreisning i tidligere rettstilstand og anke.

145. Ut fra art. 20, 1° SST er den eneste domstol i annen instans som man kan gå til, den ved CDF.

146. For å fremsette anke, følger man lovens system, idet man nøyaktig må merke seg at art. 28, 2° SST endrer fristene for fremsettelse av anke ved å pålegge en peremptorisk frist^a på en måned, i motsetning til systemet fra kann. 202 § 1 CIC og 1545 § 1 CCEO.

147. Dersom det har funnet sted en utenomrettslig straffeprosess, er det gitt mulighet til å fremsette klage mot det dekret som har konkludert i saken, ut fra fristene forutsatt i loven, nemlig av kann. 1734ff CIC og 1487 CCEO (jf punkt VIII).

148. Anke eller klage har ut fra kann. 1353 CIC, og 1319 og 1487 § 2 CCEO, oppsettende virkning på straffen.

149. Siden straffen er suspendert og man er tilbake i en fase analog med den preprosessuelle, forblir sikringstiltakene i kraft med de samme konsekvenser og handlingsmuligheter som omtalt i nr. 58-65.

VIII. Hva skjer ved klage mot et straffedekret?

150. Loven legger opp til forskjellige handlingsmuligheter, i overensstemmelse med lovbøkene.

a/ Hva legger CIC opp til i tilfelle klage mot et straffedekret?

151. Den som har til hensikt å fremsette en klage mot et straffedekret, skal ut fra kan. 1734 CIC først be om dets forbedring fra opphavsmannen (ordinarius eller hans delegerte) innen en peremptorisk frist i betydning nyttefrist^b på ti dager fra rettmessig bekjentgjørelse.

^a «Peremptorisk frist» (*terminus peremptorius*), frist som utløper etter spesielle regler og har visse endegyldige konsekvenser. (*Oversettters anmerkning*)

^b «Nyttefrist», og tilsvarende «nyttedager», vil si at den angitte frist må være «til nytte» (*utile*) for vedkommende. I motsatt fall forlenges tidsfristen automatisk tilsvarende. Den begynner f.eks. ikke å løpe før den aktuelle person har hatt mulighet til å bli kjent med det forhold som utløste fristen. Mange ting kan forlenge den. (*Oversettters anmerkning*)

152. Ut fra kan. 1735 CIC kan opphavsmannen innen 30 dager fra når han har mottatt bønnen, svare ved å forbedre eget dekret (men før man prosederer i et slikt tilfelle, er det bra umiddelbart å rådføre seg med CDF), eller ved å avvise bønnen. Han har også mulighet til ikke å svare på noen måte.

153. Mot det forbedrede dekret, avvisning av bønnen eller taushet fra opphavsmannen kan klageren vende seg direkte til CDF eller gå via dekretets opphavsmann (jf kan. 1737 § 1 CIC) eller via fullmektig, innen en peremtorisk frist på 15 nyttedager slik det forutsettes i kan 1737 § 2 CIC¹⁶.

154. Dersom den hierarkiske klage er fremsatt overfor dekretets opphavsmann, skal denne umiddelbart oversende den til CDF (jf kan. 1737 § 1 CIC). Etter dette (og også dersom klagen er fremsatt direkte for CDF) skal dekretets opphavsmann utelukkende avvende eventuelle instruksjoner eller krav fra CDF som jo vil informere ham om utfallet av granskningen av klagen.

b/ Hva legger CCEO opp til i tilfelle klage mot et straffedekret?

155. CCEO legger opp til en prosedyre som er enklere i sammenligning med CIC. Så legger CCEO ene og alene opp til at klagen blir sendt til CDF innen ti nyttedager fra bekjentgjørelsen.

156. Dekretets opphavsmann skal i et slikt tilfelle ikke gjøre noe, men avvende eventuelle instruksjoner eller krav fra CDF som jo vil informere ham om utfallet av granskningen av klagen. Dersom det imidlertid handler om ordinarius, må han gi akt på de suspensive virkninger av klagen, omtalt i nr. 148.

IX. Hva er det er nødvendig alltid å holde klart for seg?

157. Helt fra når det foreligger *notitia de delicto*, har den anklagede rett til å fremsette bønn om å bli dispensert fra alle forpliktelser knyttet til hans status som kleriker, inklusiv sølibatet, og samtidig fra eventuelle ordensløfter. Ordinarius og hierarken skal tydelig informere ham om denne hans rett. Når klerikeren måtte ha besluttet å benytte seg av denne mulighet, må han skrive en tilsvarende bønn, rettet til Den hellige far, der han presenterer seg og angir kort begrunnelsen for hvorfor han ber om dette. Bønnen må være tydelig datert og undertegnet av søkeren. Den skal sendes til CDF, ledsaget av ordinarius' eller hierarkens *votum*. CDF på sin side vil ta den videre og – dersom Den hellige far aksepterer ansøkingen – oversende til ordinarius eller hierarken dispensasjonsreskriptet, med anmodning om å se til at det blir tatt videre for rettmessig bekjentgjørelse for søkeren.

158. For alle disse administrative enkelthandlinger utferdiget eller approbert av CDF er det gitt mulighet til klage ut fra art. 27 SST¹⁷. Klagen skal – for det mål at det må bli gitt åpning for den – bestemme nærmere med klarhet *petitum*^a og inneholde begrunnelsen i *in iure* og *in facto* som den baserer seg på. Klageren skal alltid gjøre bruk av en advokat, utstyrt med tilhørende mandat.

159. Dersom en bispekonferanse alt har sørget for å skrive egne retningslinjer med tanke på å behandle tilfellene med seksuelt misbruk av mindreårige, svarende til oppfordringen gitt av CDF i 2011, skal det også tas hensyn til denne tekst.

160. Noen ganger kommer det inn en *notitia de delicto* med henblikk på en kleriker som alt er død. I slikt tilfelle kan det ikke skje noe aktivitet i form av en type straffeprosedyre.

161. Dersom en innrapportert kleriker dør under den forutgående etterforskning, vil det ikke være mulig å åpne en etterfølgende straffeprosedyre. Man anbefaler dog ordinarius eller hierarken å gi CDF vanlig informasjon.

162. Dersom en anklaget kleriker dør under straffeprosessen, må dette forhold bli meddelt CDF.

163. Dersom i fasen med den forutgående etterforskning en anklaget kleriker har tapt sin kanoniske status som følge av innvilgning av dispensasjon eller som straff pålagt i en annen prosedyre, bør ordinarius eller hierarken avveie det hensiktsmessige ved å føre den forutgående etterforskning til ende, ut fra pastoral nestekjærlighet og for hevdelse av rettferdighet overfor de angivelige offer. Dersom dette skjer mens en straffeprosess alt er i gang, vil denne dog kunne bli ført til ende, om ikke annet så for å bestemme nærmere ansvaret for den eventuelle forbrytelse og eventuelt pålegge en bot. Man må nemlig huske på at ved bestemmelsen av noe som en *delictum gravius* regnes det ut fra at den anklagede var kleriker på tidspunktet for den eventuelle forbrytelse, ikke på prosedyretidspunktet.

164. Uten å rokke ved det som er angitt i instruksjonen om konfidensialitet knyttet til noen saker av 6. desember 2019, må de kompetente kirkelige myndigheter (ordinarius eller hierarken) informere på behørig vis det angivelige offer og den anklagede når de ber om det, om de enkelte faser ved prosederingen, samtidig som de dog sørger for ikke å åpenbare opplysninger dekket av pavelig taushetsplikt eller av vanlig taushetsplikt, ved å la noe komme ut som ville kunne bli til skade for en tredjeperson.

^a *Petitum*: «Begjæring». (Oversettelsens anmerking)

* * *

Dette *Vademecum* pretenderer ikke å erstatte formasjonen av medarbeiderne innen den kanoniske rett, i særdeleshet ikke når blikket er på straffe- og prosesstoffet. Alene en inngående kjennskap til loven og til dens intensjoner vil kunne føre til den behørigt tjeneste for sannheten og rettferdigheten, noe som kreves med særlig oppmerksomhet i stoffet med *delicta graviora* med tanke på de dype sår som disse forbrytelser rammer det kirkelige fellesskap med.

TABULAR SUMMARY FOR CASES OF *DELICTA RESERVATA*

DIOCESE/INSTITUTE OF INCARDINATION	
CHURCH <i>SUI IURIS</i> (if Eastern)	
ORDINARY	
CDF PROT. N° (if known)	
CLERIC'S FULL SURNAME(S)	
CLERIC'S FULL FIRST NAME(S)	
OFFICIAL I.D. (photocopy if available)	

SIGNIFICANT DATES OF THE CLERIC

Date of Birth		Diaconal Ordination		Age	
Perpetual Vows		Priestly Ordination		Years in Ministry	

POSSIBLE PREVIOUS PLACES OF INCARDINATION

MINISTRY OUTSIDE OF DIOCESE/INSTITUTE OF INCARDINATION

CLERIC'S CURRENT ADDRESS

ADVOCATE/PROCURATOR (signed copy of mandate)

ADVOCATE/PROCURATOR'S ADDRESS

MINISTRY

Year(s)	Parish/Organization	Place	Appointment/Responsibility

ACCUSATION(S) OF *DELICTA RESERVATA* AGAINST THE CLERIC

Date of alleged delict(s)	Name and surname of alleged victim	Date of Birth	Place, frequency, and details of alleged delict(s)	Identity of person bringing allegation(s) & date of denunciation to ecclesiastical authority

OTHER PROBLEMATIC BEHAVIOUR/OTHER ACCUSATIONS

Year(s)	Description

CIVIL PROCEEDINGS AGAINST THE CLERIC

Year	Type	Outcome of civil proceedings/Sentence (photocopy if possible)

MEASURES ADOPTED BY ECCLESIASTICAL AUTHORITY

Year(s)	Description

CLERIC'S REMUNERATION

CLERIC'S RESPONSE TO ACCUSATION(S)

Year	Response (Admission, denial, refusal to cooperate, etc.)

ORDINARY'S OPINION/VOTUM**Date**

In regions where there is no surname, please indicate the name of the cleric's father.

This Tabular Summary is intended to be a guide to summarize the case and does not replace the acts of the preliminary investigation. Please include the Summary along with the acts of the investigation.

If possible, also send the Summary in Word format to: disciplinaryoffice@cfaith.va

-
- ¹ Art. 7 SST – § 1. Idet Kongregasjonen for tros lærens rett til å oppheve foreldelsen i enkelttilfeller dog står urokket, utslokkes muligheten til kriminalsøksmål ved forbrytelser forbeholdt Kongregasjonen for tros læren ved foreldelse etter en tyveårsperiode. § 2. Foreldelsestiden løper i samsvar med det som er bestemt i kan. 1362 § 2 i Den kanoniske lov bok og i kan. 1152 § 3 i Lovbok for de orientalske kirker. Men ved forbrytelsen omtalt i art. 6 § 1 nr. 1 begynner foreldelsestiden å løpe fra den dag den mindreårige har fylt 18 år.
 - ² Art. 24 SST – § 1. I saker mht. forbrytelsene omtalt i art. 4 § 1 kan retten ikke tilkjenne anmelderens navn hverken overfor den anklagede eller overfor hans rettshjelper med mindre anmelderen uttrykkelig har samtykket. § 2. Samme domstol skal overveie anmelderens troverdighet som forhold av særskilt betydning. § 3. Dog må det anføres at enhver fare for å krenke det sakramentale segl helt må unngås.
 - ³ Art. 8 SST – § 2. Denne øverste domstol behandler også andre forbrytelser [...] på grunnlag av personlig forbundethet og av medskyldighet.
 - ⁴ Kan. 1428 CIC – § 1. Dommeren eller den kollegiale retts formann kan utpeke en forhørsdommer til å gjennomføre saksforberedelsen; denne velges ut enten blant domstolens dommere eller blant personer approbert av biskopen til dette oppdrag. § 2. Til oppdraget som forhørsdommer kan biskopen approbere klerikere og legfolk som utmerker seg ved god moral, klokskap og lærdom. Kan. 1093 CCEO – § 1. Dommeren eller den kollegiale retts formann kan utpeke en forhørsdommer til å gjennomføre saksforberedelsen; denne velges ut enten blant domstolens dommere eller blant kristustroende godtatt av eparkialbiskopen til dette oppgave. § 2. Til oppgaven som forhørsdommer kan eparkialbiskopen godta kristustroende som frembyr seg ved god moral, klokskap og lærdom.
 - ⁵ Kan. 1722 CIC – For å forebygge anstøt, for å beskytte vitners frihet og for å verge at rettferdigheten går sin gang, kan ordinarius [...] holde den anklagede unna den geistlige tjeneste eller et kirkelig embete eller oppdrag, pålegge eller unnsi ham tilhold på et sted eller territorium eller også forby ham offentlig deltagelse i den hellige Eukaristi [...]. Kan. 1473 CCEO – For å forebygge anstøt, for å beskytte vitners frihet og for å verge at rettferdigheten går sin gang, kan hierarken [...] holde den anklagede unna utøvelse av den geistlige ordinasjon, en tjeneste eller et annet oppdrag, pålegge eller forby ham tilhold på et sted eller territorium eller også forby ham offentlig mottagelse av den guddommelige Eukaristi [...].
 - ⁶ Kan. 1339 CIC – § 1. Ordinarius kan personlig eller gjennom en annen advare en i anledning av at han står i fare for å forbryte seg, eller en som det etter gjennomført etterforskning faller alvorlig mistanke mot om utført forbrytelse. § 2. Men også en fra hvis vandel det oppstår anstøt eller alvorlig ordensforstyrrelse, kan han irettesette på en måte som er tillempet personens og det foreliggende forholds særlige vilkår. § 3. En advarsel eller irettesettelse skal alltid i det minste bestå av et dokument, og dette må man ta vare på i sentraladministrasjonens hemmelige arkiv. Kan. 1340 § 1 CIC: Bot – som kan pålegges i det ytre rom – vil si å gjennomføre en form for innsats av religiøs art, eller fromhetsmessig eller karitativ innsats. Kan. 1427 CCEO – § 1: Idet partikularretten dog står urokket, skjer offisiell irettesettelse i nærvær av en notar og to vitner eller ved brev, dog så at mottagelsen og brevets ordlyd ved et eller annet dokument må være på det rene. § 2. Man må vokte seg for at selve den offisielle irettesettelse gir større åpning enn nødvendig for den

straffeforfulgtes ærestap.

- ⁷ Art. 21 § 2, 2° SST – Likevel har Kongregasjonen for tros læren lov til: [...] 2° å bringe særdeles alvorlige tilfeller hvor det etter at den straffeforfulgte er gitt mulighet til å forsvare seg, er klart på det rene mht. den begåtte forbrytelse, direkte til pavens avgjørelse mht. eksklusjon fra klerikerstanden eller laisering sammen med dispensasjon fra sølibatloven.
- ⁸ Kan. 1483 CIC – En prosessfullmektig og en advokat skal aldersmessig være myndige og ha godt renommé; advokaten skal dertil være katolikk med mindre diöcesanbiskopen tillater noe annet, og doktor i kanonisk rett eller om han mangler det, være virkelig sakkyndig og approbert av nevnte biskop.
- ⁹ *Ut fra analogi* kan. 1527 CIC – § 1. Bevis av ethvert slag som synes nyttige for å behandle saken og som er tillatt, kan føres frem.
- ¹⁰ *Ut fra analogi* kan. 1572 CIC – Når dommeren vurderer vitnesbyrdene, må han idet han krever skriftlig bevitnelse dersom situasjonen gjør det aktuelt, ta i betraktning: 1) hvordan det er med vitnets personlige stilling så vel som anstendighet; 2) hvorvidt det vitnes om egen viten, særlig om noe som egenhendig er sett og hørt, om vedkommendes forestilling, om noe som ryktes eller om noe som er hørt fra andre; 3) hvorvidt vitnet er konsekvent og med fasthet for sitt eget vedkommende oppviser en indre sammenheng eller er variabel, usikker eller vaklende; 4) hvorvidt det har ytterligere vitnesbyrd med seg og om det ved andre beviselementer blir bekreftet eller ei.
- ¹¹ Kan. 1336 CIC – § 1. Soningsstraffer som kan ramme forbryteren enten livsvarig, i en forhåndsbestemt tid eller i ubestemt tid, er utenom de som en lov eventuelt oppstiller, følgende: 1) forbud mot eller foreskrivning om å ha tilhold på et bestemt sted eller territorium; 2) fratagelse av myndighet, embete, oppdrag, rettighet, privilegium, fullmakt, nådebevilling, tittel eller insignium, også rent honorært; 3) forbud mot å utøve det som er regnet opp i nr. 2, eller forbud mot å utøve det på bestemt sted eller utenom bestemt sted; disse forbud belegges aldri med straff i form av nullitet; 4) straffemessig forflytning til annet embete; 5) eksklusjon fra klerikerstanden.
- ¹² Kan. 1337 CIC – § 1. Forbud mot å ha tilhold på bestemt sted eller territorium kan ramme så vel klerikere som ordensfolk; foreskrivning om å ha tilhold kan ramme sekulærklerikere og – innenfor konstitusjonens rammer – ordensfolk. § 2. For at en foreskrivning om å ha tilhold på bestemt sted eller territorium skal kunne ilegges, må nødvendigvis samtykke fra vedkommende stedets ordinarius være innhentet med mindre det handler om et utenombispedømmelig hus som da også er bestemt for kleriker-pøniterer eller klerikere under forbedring. Kan. 1338 CIC – § 1. Fratagelsene og forbudene som oppregnes i kan. 1336, § 1, nr. 2 og 3, rammer aldri de former for myndighet, embeter, oppdrag, rettigheter, privilegier, fullmakter, nådebevillinger, titler eller insignier som ikke hører inn under myndigheten til den superior som oppstiller straffen. § 2. Fratagelse av myndighet i medhold av ordinasjon kan ikke gis, men bare forbud mot å utøve den eller noen av de handlinger som følger av den; likeledes kan det ikke gis fratagelse av akademiske grader. § 3. For forbudene som angis i kan. 1336, § 1, nr. 3, blir bestemmelsen å overholde som er gitt for bannstraffer i kan. 1335.
- ¹³ Kan. 54 CIC – § 1. Et enkeltdekret hvis anvendelse blir overdratt til en eksekutor, har virkning fra iverksettelsesøyeblikket; ellers fra det øyeblikk det med myndighet fra selve

den dekreterende blir forkynt for personen. § 2. For at et enkeltdekret kan ha gjennomslagskraft, må det forkynnes ved et rettmessig dokument i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett. Kan. 55 CIC – Idet det som er foreskrevet i kann. 37 og 51 dog står fast, og når en særdeles tungtveiende begrunnelse står i veien for at dekretets skriftlige tekst overleveres, regnes et dekret for forkynt dersom det i nærvær en notar eller to vitner er forelest for den som det er bestemt for, og etter at det er nedtegnet en akt om dette som må underskrives av alle nærværende. Kan. 56 CIC – Et dekret regnes for forkynt dersom den som det er bestemt for, etter rettelig å være innkalt for å ta imot eller høre dekretet, uten en berettiget grunn ikke har innfunnet seg eller har avvist å underskrive.

- 14 Kan. 1429 CCEO – § 1. Forbud mot å holde til på et bestemt sted eller territorium kan bare ramme klerikere eller ordensfolk eller medlemmer av ordenslignende selskap for fellesliv, men forskrift om å holde til på et bestemt sted eller territorium ikke andre enn klerikere tilsluttet eparkiet, dog så at retten til instituttet for gudviet liv står urokket. § 2. For at forskrift om å holde til på et bestemt sted eller territorium kan ilegges, kreves samtykke fra stedets hierark, med mindre det handler om huset til et institutt for gudviet liv under pavelig eller patriarkal rett, der det i stedet kreves samtykke fra kompetent superior, eller det er et hus bestemt for flere klerikere fra flere eparkier som gjør bot eller blir forbedret.
- 15 Kan. 1430 CCEO – § 1. Straffemessige fratagelser kan bare ramme de former for myndighet, embeter, tjenester, oppdrag, rettigheter, privilegier, fullmakter, nådebevillinger, titler eller insignier som hører inn under myndigheten til den autoritet som oppstiller straffen, eller under hierarken som beforder strafferettsbehandlingen eller legger den ved dekret; det samme gjelder for straffemessig forflytning til et annet embete. § 2. Det kan ikke gis fratagelse av myndighet i medhold av ordinasjon, men bare forbud om å utøve alle eller noen av vedkommendes handlinger i samsvar med allmenn rett; likeledes kan det ikke gis fratagelse av akademiske grader.
- 16 Kan. 1737 § 2 CIC – Klagen blir å fremsette innen en peremptorisk frist på 15 nyttedager som [...] løper i samsvar med det som er bestemt i kan. 1735.
- 17 Art. 27 SST – Det foreligger klage mot administrative enkelthandlinger utstedt eller godkjent av Kongregasjonen for tros læren i tilfellene med forbeholdte forbrytelser når den er inngitt innen en peremptorisk frist på 60 nyttedager til det samme dikasteriums ordinære sesjon eller onsdagssesjonen som prøver den mht. utkomme og legitimitet – idet muligheten til ytterligere klage som omtalte i art. 123 i den apostoliske konstitusjon «*Pastor bonus*» er fjernet.